herpy

DRZEWOŁAZY

Red-headed Poison Frog

Ranitomeya fantastica

Ranitomeya fantastica to dzienny drzewołaz o długości 20-25 mm z północnego Peru i jeden z największych przedstawicieli rodzaju. Jest niezwykle zmienny, a wiele form ma jaskrawopomarańczową, czerwoną lub żółtą głowę nad czarnym ciałem z jasnym rysunkiem. Żaby są błyskawicznie szybkie i często płochliwe, jaja trudno znaleźć, a gatunek najlepiej nadaje się dla hodowcy, który ma już doświadczenie z drzewołazami.

Rodzina: Dendrobatidae Dawna nazwa: *Dendrobates fantasticus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**20-25 mm** długość od pyska do kloaki
Długość życia	**5-10 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny i naziemny**
Środowisko	**Las deszczowy**
Toksyny skórne na wolności	**Słabe**
Toksyny skórne w niewoli	**Brak** Zwierzęta z hodowli. Osobniki odłowione na wolności mogą przez długi czas zachować toksyny
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**40 × 40 × 40 cm** D × S × W dla 3 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**21-26 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**70-100%**
Woda	**Miska z wodą** głębokość 1-2 cm
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe)**
Utrzymanie	**W parach lub w grupach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Rozwój	**Kijanki noszone do wody**
Miejsce składania jaj	**Na ziemi**
Liczba jaj w zniesieniu	**3-8**
Czas do wyklucia	**10-14 dni**
Okres larwalny	**60-80 dni** od wyklucia do metamorfozy
Pokarm larw	**Glony i rośliny i gotowa karma**
Opieka nad potomstwem	**Pilnuje jaj i nosi kijanki**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
IUCN	**Narażony (VU)**

O gatunku

Ranitomeya fantastica należy do największych gatunków w rodzaju *Ranitomeya*, ale wciąż jest wielkości paznokcia kciuka. Dorosłe osobniki mierzą około 20-25 mm od pyska do kloaki, a samce są zwykle nieco mniejsze od samic. Samice składają jaja raz za razem i dlatego są wyraźnie szersze i bardziej zaokrąglone niż samce.

Gatunek jest bardzo zmienny, a nazwa *fantastica* jest w pełni zasłużona. Przednia część ciała i głowa są żółte, pomarańczowe lub czerwone, natomiast tylna część ciała jest czarna z szarym, niebieskozielonym lub żółtym rysunkiem. Zwierzęta z Varadero mają intensywnie pomarańczową głowę, a pierwotne zwierzęta z Yurimaguas mają pomarańczową głowę z

kremowym pasem na karku. 'Caynarachi' ma pomarańczową głowę, która na grzbiecie i nogach przechodzi w niebieskozielony i żółty kolor z czarnymi plamami lub pasami. Wzór różni się także w obrębie jednej formy, a w niewoli formy trzyma się osobno.

Gatunek został opisany przez George'a Alberta Boulengera w 1884 roku jako *Dendrobates fantasticus* na podstawie zwierząt z Yurimaguas nad rzeką Huallaga, a później przeniesiony do rodzaju *Ranitomeya*. Podczas rewizji kompleksu gatunków w 2008 roku *R. benedicta*, uznawany dotąd za podgatunek, został wyodrębniony jako osobny gatunek. W Varadero *R. fantastica* jest naśladowany przez *R. imitator*, przez co oba gatunki są do siebie bardzo podobne. To mimikra müllerowska: toksyczne gatunki o tych samych barwach ostrzegawczych chronią się nawzajem, ponieważ drapieżniki muszą nauczyć się rozpoznawać tylko jeden wzór.

Trucizna skórna: *R. fantastica* nie wytwarza trucizny sam. Dzikie zwierzęta pobierają alkaloidy z drobnych stawonogów w pożywieniu, prawdopodobnie głównie z mrówek i roztoczy, i magazynują je w gruczołach skóry. W Varadero dzikie zwierzęta mają w skórze nieco więcej alkaloidów niż naśladujące je *R. imitator*, ale toksyczność jest wciąż niewielka w porównaniu z dużymi drzewołazami. Osobniki z hodowli, karmione muszkami owocowymi i skoczogonkami, nie mają trucizny, natomiast osobniki odłowione z natury mogą zachować ją przez długi czas. Nie bierz żab do ręki i myj ręce po pracy w terrarium.

Głos samca to wysoki, brzęczący tryl, powtarzany przez 5-10 sekund i wyraźnie słyszalny poza terrarium. W niewoli żaby żyją 5-10 lat, niektóre dłużej.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Ranitomeya fantastica występuje wyłącznie w północnym Peru, w regionach San Martín i Loreto na wschód od Andów. Gatunek znany jest m.in. z okolic Yurimaguas, gdzie zebrano pierwsze zwierzęta, z doliny Cainarachi oraz z Varadero. Obserwowano go na wysokości od około 180 do 1200 m n.p.m. Znanych jest wiele form lokalnych, które wyraźnie różnią się ubarwieniem i rysunkiem.

Gatunek ma status narażonego (VU) na Czerwonej liście IUCN. Zagrożeniem są odłowy na potrzeby handlu zwierzętami i utrata siedlisk, m.in. pod uprawy bananów i kawy. Dlatego kupuj wyłącznie zwierzęta z hodowli.

> **Naturalny zasięg:** Peru.

ŚRODOWISKO

Ranitomeya fantastica żyje w wilgotnym lesie tropikalnym, najchętniej w lesie pierwotnym lub starszym lesie wtórnym. Przebywa w niskiej roślinności nad dnem lasu i poluje na roślinach na drobne stawonogi. Niektóre populacje są wyraźnie nadrzewne, inne znacznie mniej. Jaja składane są na liściach lub w ściółce, a kijanki rozwijają się w małych zbiornikach wody w roślinach, takich jak bromelie. Gatunek jest zależny od takich zbiorników i często występuje w pobliżu strumieni i stawów, choć słabo pływa.

Klimat na obszarze występowania jest ciepły i wilgotny przez cały rok. Dokładne dane o temperaturze, wilgotności powietrza i ewentualnej porze suchej w naturze nie są udokumentowane.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja Czytaj więcej: Odchów kijanek

Hodowla

TERRARIUM

Parę lub trio *R. fantastica* można trzymać w terrarium o wymiarach 40 × 40 × 40 cm. Większe jest lepsze. Wiele form jest nadrzewnych i wykorzystuje wysokość.

Urządź terrarium z warstwą drenażową, podłożem, które dobrze trzyma wilgoć, i grubą warstwą suchych liści. Tylną ścianę wyłóż korkiem lub podobnym materiałem i obsadź gęsto pnączami i małymi bromeliami. Zapewnij wiele miejsc do składania jaj, bo gatunek jest wybredny i najchętniej składa na poziomych powierzchniach, takich jak zachodzące na siebie liście niskich roślin, lub w ściółce. Dobrze sprawdzają się czarne pojemniki po filmach fotograficznych, położone na boku w tylnej części terrarium otworem w stronę tylnej ściany, tak by zostawała tylko wąska szczelina. Skoczogonki i małe równonogi w podłożu sprzątają terrarium i są jednocześnie pokarmem.

Dorosłe osobniki zwykle nie są agresywne, a gatunek trzyma się najczęściej w parach lub trio. Może się to jednak zmienić u poszczególnych zwierząt, gdy osiągną dojrzałość płciową. Jeśli chcesz trzymać grupę, zapewnij co najmniej 4 litry dodatkowej przestrzeni na każde dodatkowe zwierzę i bądź gotów odłowić osobnika, jeśli dojdzie do walk. W grupach korzystnie jest mieć więcej samców niż samic. Trzymaj w terrarium tylko jedną formę i nigdy nie łącz różnych gatunków, aby uniknąć krzyżówek.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

TEMPERATURA

Utrzymuj w terrarium 21-26 °C w dzień i 18-22 °C w nocy. Temperatura nie może przez dłuższy czas przekraczać 27 °C, a powyżej 29 °C może być śmiertelna. Ciepło jest groźniejsze niż chłód.

W ogrzewanym pokoju dodatkowe grzanie rzadko jest potrzebne; oświetlenie dla roślin często wystarcza. Nigdy nie stawiaj terrarium w bezpośrednim słońcu, bo temperatura za szybą szybko staje się zabójcza. Zwracaj uwagę na klimatyzację i grzejniki w pomieszczeniu i mierz temperaturę termometrem cyfrowym zarówno na dole, jak i na górze. Chłodny okres spoczynku nie jest udokumentowany dla tego gatunku.

WILGOTNOŚĆ I ZRASZANIE

Wilgotność powietrza powinna wynosić 70-100 %. Dobry rytm to prawie 100 % rano i wieczorem oraz 70-75 % w środku dnia, tak by terrarium mogło nieco przeschnąć między zraszaniami. Żaby krótkotrwale znoszą spadek do 50 %, ale tylko wtedy, gdy mają czystą wodę, w której mogą siedzieć.

Zraszaj codziennie, najlepiej rano i wieczorem, wodą z odwróconej osmozy lub deszczówką. Zadbaj o pewną wymianę powietrza, by nie było zastoju sprzyjającego pleśni. Gdy w terrarium jest zbyt sucho, żaby się chowają i chudną.

WODA I JAKOŚĆ WODY

Wystarczy płytka miska z wodą lub bromelia z wodą w kątach liści. Żaby słabo pływają, więc woda nie może być głębsza, niż pozwala najmniejszej żabie siedzieć w niej z głową i przednią częścią ciała nad powierzchnią. Odpowiedni poziom to 1-2 cm, a z miski musi prowadzić łatwe wyjście. Wymieniaj wodę, gdy zmętnieje, i używaj wody z odwróconej osmozy, deszczówki lub odchlorowanej wody z kranu. Płazy wchłaniają substancje przez skórę, więc nigdy nie używaj w terrarium mydła ani środków czyszczących; zamiast tego płucz ciepłą wodą.

Kijanki zabrane od rodziców trzyma się pojedynczo w małych pojemnikach z czystą wodą o tej samej temperaturze co w terrarium, ponieważ kijanki *Ranitomeya* zjadają się nawzajem.

OŚWIETLENIE I UVB

R. fantastica jest aktywny w dzień, a oświetlenie służy przede wszystkim roślinom. Zapewnij 12-14 godzin światła na dobę i ciemność w nocy. Nie udokumentowano, by gatunek potrzebował UVB. Jeśli mimo to wybierzesz słabe źródło UVB, zadbaj o dużo cienia, by żaby mogły same wybierać.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Podstawą diety są drobne stawonogi. Młode i dorosłe przyjmują nielotne muszki owocowe (*Drosophila melanogaster*), a duże dorosłe osobniki mogą jeść także większą *D. hydei*. Dobrze nadają się skoczogonki i małe równonogi, a dla urozmaicenia można podawać świeżo wyklute świerszcze i mszyce. Skoczogonki są szczególnie pomocne dla małych młodych. Karm zarówno dorosłe, jak i młode codziennie dokładnie taką ilością, jaka zostanie zjedzona do następnego karmienia.

Muszki owocowe i skoczogonki same w sobie nie są pełnowartościowym pokarmem, więc oprószaj owady paszowe preparatem witaminowo-mineralnym. Stosuj się do zaleceń producenta, bo niektóre witaminy są szkodliwe w dużych dawkach. Załóż hodowle owadów paszowych, zanim żaby się wprowadzą: gatunek jest zależny od stabilnych, codziennych dostaw drobnego pokarmu.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

R. fantastica jest aktywny w dzień, błyskawicznie szybki i często płochliwy, ale wiele osobników staje się śmielszych w okresie rozrodu. Najwięcej widać je w gęsto obsadzonym terrarium z kryjówkami. Samiec nawołuje ze stałych miejsc, a jego głos jest silniejszy niż u wielu innych małych drzewołazów. Dwa osobniki tej samej płci mogą wdać się w walkę, a to, co wygląda na kopulację, jest często walką dwóch zwierząt, ponieważ drzewołazy nie mają właściwego ampleksusu.

Żab nie należy brać do ręki. Ich skóra jest cienka i przepuszczalna, a resztki mydła, kremu i olejków z dłoni mogą im zaszkodzić. Jeśli trzeba przenieść żabę, zwab ją do przezroczystego pojemnika albo użyj bezpudrowych rękawiczek. Jeśli żaba ucieknie, trzeba ją szybko złapać, bo się chowa i szybko wysycha. Obserwuj zwierzęta, które ciągle się ukrywają, chudną lub są przeganiane, i odpowiednio wcześnie je przenieś.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płci są do siebie podobne, ale dorosłe samice są wyraźnie szersze i bardziej zaokrąglone niż samce, a nawołuje wyłącznie samiec. Płci młodych nie da się określić. Wiek osiągania dojrzałości płciowej nie jest udokumentowany dla tego gatunku; drzewołazy zwykle dojrzewają w wieku około roku. Najpewniejszym sposobem na uzyskanie pary jest rozpoczęcie od co najmniej czterech młodych i pozwolenie im samym dobrać się w pary.

GODY I KOPULACJA

Samiec rozpoczyna wysokim, brzęczącym trylem, powtarzanym przez 5-10 sekund. Jeśli samica jest zainteresowana, chodzi za nim po terrarium skokowym krokiem i gładzi go po grzbiecie, po czym razem udają się w spokojne miejsce, gdzie jaja zostają złożone i zapłodnione. Gatunek uchodzi za łatwy do średnio trudnego w rozmnażaniu.

Najważniejsze są stabilna temperatura, wysoka wilgotność i obfity pokarm. Krótki okres słabszego zraszania, a po nim intensywne zraszanie i kilka obfitych karmień mogą pobudzić zwierzęta do rozrodu. Po kilku miesiącach rozrodu warto dać samicy przerwę, np. usuwając na jakiś czas miejsca do składania jaj, by mogła odzyskać siły.

JAJA I KIJANKI

Samica składa jasnoszare jaja na poziomej powierzchni, często między zachodzącymi na siebie liśćmi, w ściółce lub w pojemniku po filmie. Każde zniesienie liczy 3-8 jaj. Para może składać jaja co 10-14 dni, a jaja są wyjątkowo trudne do znalezienia. Samiec utrzymuje jaja w czystości i pilnuje ich aż do wyklucia.

Po wykluciu samiec przenosi kijanki na grzbiecie, często po 2-3 naraz, do kilku różnych zbiorników wody, np. bromelii lub pojemników po filmach. Potem nie ma już opieki nad potomstwem i nie udokumentowano, by samica karmiła kijanki jajami. Kijanki mogą dorastać w płytkim zbiorniku wody w terrarium, ale najbezpieczniej jest je odłowić, gdy samiec je rozniesie. Jeśli jaja trudno znaleźć, zapewnij wiele miejsc do składania jaj i odławiaj zamiast tego kijanki.

Trzymaj kijanki pojedynczo w małych pojemnikach z czystą wodą i odrobiną liści. Karm drobnym pokarmem dla kijanek, rozkruszonym suchym pokarmem dla ryb akwariowych i glonami.

METAMORFOZA

Wyklucie następuje po ok. 10-14 dniach. Od wyklucia do metamorfozy mija około 60-80 dni. Gdy pojawią się przednie kończyny, kijanka przestaje jeść. Obniż poziom wody, połóż na powierzchni kawałek korka, by mogła na niego wyjść, i przenieś ją do pojemnika z dużą częścią lądową, gdy ogon będzie prawie wchłonięty.

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo przeobrażone żabki są małe do średnich jak na standardy rodzaju. Trzymaj je w małym, wilgotnym pojemniku odchowowym z suchymi liśćmi, korkiem i płytką miską z wodą. Karm codziennie skoczogonkami i najmniejszymi muszkami owocowymi i lekko oprószaj pokarm witaminami i minerałami. Skoczogonki są dużą pomocą w pierwszych tygodniach.

Młode mogą przebywać razem w małej grupie osobników podobnej wielkości. Gdy zbliżają się do dojrzałości płciowej, obserwuj, czy nie pojawia się agresja, i podziel je na pary lub trio.

Zdrowie i częste błędy

R. fantastica jest dość odporny, gdy temperatura i wilgotność są właściwe, a większość problemów wynika z warunków utrzymania:

- Temperatura powyżej ok. 27 °C, np. od słońca przez okno, powoduje stres, brak apetytu, a w najgorszym razie śmierć. Powyżej 29 °C zagraża życiu.
- Zbyt suche lub zbyt mokre i zatęchłe terrarium prowadzi do wysuszenia zwierząt, infekcji skóry i pleśni.
- Owady paszowe bez suplementu witaminowo-mineralnego powodują osłabienie kości, zwłaszcza u samic składających wiele jaj.

- Samice rozmnażające się bez przerwy chudną. Po kilku miesiącach daj im przerwę.
- Chuda żaba bez zaokrąglonego brzucha może dostawać za mało pokarmu, mieć pasożyty lub przegrywać konkurencję. Sprawdź, czy wszystkie zwierzęta dostają jedzenie.
- Walki między osobnikami tej samej płci. Usuń osobnika, jeśli pojawi się agresja.

Zdrowa żaba ma nienaruszoną skórę bez ran ani czerwonych, wodnistych obszarów, zwłaszcza wokół kloaki i po wewnętrznej stronie tylnych nóg. Odizoluj zwierzę i szybko zgłoś się do weterynarza znającego się na płazach, jeśli przestaje jeść, staje się ospałe albo pojawiają się rany lub obrzęki.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.